1. Азимов Э. Г. Массовые открытые онлайн-курсы в системе современного образования / Э. Г. Азимов // Дистанц. и виртуал. обучение. – 2014. – № 12. – С. 4-12.
2. Абдалова О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанц. и виртуал. обучение. – 2014. – № 12. – С. 50-55 : рис.; табл.
3. Доронина Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения : методы обучения студ. в вузе / Н. Н. Доронина // Социология образования. – 2011. – № 3. – С. 31-38.
4. Єщенко А.В. Використання дистанційного навчання в системі післядипломної освіти: сучасне і майбутнє / А.В. Єщенко // проблеми безперервної медичної освіти та науки. – 2013. – №2(10). – С.5-10.
5. Котельников Г.П. Система внедрения и реализация принципов доказательной медицины – необходимый и обязательный компонент повышения качества образования в условиях модернизации здравоохранения / Г.П. Котельников, А.С. Шпигель // Медицинское образование и профессиональное развитие. – 2012. – № 1(7). – С.43-50.
6. Основи діагностики, лікування та профілактики ендокринних захворювань. Навчально-наочний посібник з грифом МОЗ України: лекції за змістовим модулем 1 /Л.В. Журавльова, М.І. Яблучанський та співав // http// dspace/univer.kharkov.ua/handle/123456789/1645
7. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 63. – Ст. 1728.

УДК 37.017-048.44:165:37.091.2:378.016:613

І. В. Завгородній, К. П. Лазаренко, Н. В. Білера
Харківський національний медичний університет, м. Харків

ВИКОРИСТАННЯ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА ПІД ЧАС ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З ГІГІЄНІЧНИХ ЗНАНЬ

У статті досліджено особливості системи гуманітарної вищої освіти України, викладено основні цілі гуманітарної та соціальної підготовки та погляди на сучасний підхід до викладання у вищому навчальному закладі гуманітарного напрямку. Зроблено акцент на важливості цілеутворення у педагогічному процесі та викладено основні складові таксономії Блума та особливості навчального процесу у студентів гігієнічного профілю. Було проаналізовано доцільність використання таксономії Блума при оцінці навчальної компетенції з гігієнічних знань окремо для кожної складової та необхідність постановки чітких дидактичних цілей з метою зближення змісту діяльності викладача та студента, а також особистісної спрямованості навчання.

Ключові слова: *таксономія Блума, цілеутворення, методичний підхід, компетентнісний підхід, результати навчання.*

The features of the system of humanitarian higher education of Ukraine are studied in the article; the main objects of humanitarian and social training are formulated, as well as opinions concerning a modern approach to teaching at a higher educational establishment of humanitarian direction. The importance of determining the main object in the pedagogical process is underlined in the article. The main components of Bloom's taxonomy are given, as well as features of educational process of the students of hygienic profile. The appropriateness of using Bloom's taxonomy when assessing educational competence of hygienic

knowledge for separate components was analyzed, and the necessity of posing exact didactic objects to bring together the content of student and teacher's activity, as well as personal orientation of education.

Keywords: *Bloom's taxonomy, determining the main object, methodical approach, competence approach, results of education.*

В статье исследованы особенности системы гуманитарной высшего образования Украины, изложены основные цели гуманитарной и социальной подготовки и взгляды на современный подход к преподаванию в вузе гуманитарного направления. Сделан акцент на важности целеполагания в педагогическом процессе, также изложены основные составляющие таксономии Блума и особенности учебного процесса студентов гигиенического профиля. Были проанализированы целесообразность использования таксономии Блума при оценке учебной компетенции гигиенических знаний отдельно для каждой составляющей и необходимость постановки четких дидактических целей с целью сближения содержания деятельности преподавателя и студента, а также личностной направленности обучения.

Ключевые слова: *таксономия Блума, целеобразование, методический подход, компетентносный подход, результаты обучения.*

Система гуманітарної вищої освіти України має такі особливості, як характерний (для вищої школи) поділ підготовки на власне технічну і гуманітарну, що відрізняється між собою чітко визначеними цілями.

Гуманітарна й соціальна підготовка, на відміну від виключно технічної, передбачає досягнення таких цілей: розуміння розвитку соціальної організації і впливу на цей розвиток науки і техніки; здатність виявити і критично аналізувати проблеми, що містять соціально-економічні елементи, розумно оцінювати їх; уміти мислити логічно й переконливо висловлювати свої думки в усній та письмовій формі; загальне ознайомлення з деякими шедеврами літератури й розуміння їхньої ролі, а також впливу на цивілізацию; формування моральних, етичних і соціальних понять, істотних для формування особистої філософії, для кар'єри, що відповідає потребам суспільства, для набуття професії; формування інтересу й потреби в безперервному навчанні.

Сучасний підхід до викладання у вищому навчальному закладі гуманітарного напрямку полягає в побудові його на технологічній основі. [6, с. 11-17; 5, с. 88-115]

Поняття «педагогічна технологія» та «технологія навчання» зокрема об'єднані між собою такими положеннями: планування навчання на основі точного визначення бажаного еталона у вигляді набору дій учня, за якими можна спостерігати; «програмування» всього процесу навчання у вигляді суворої послідовності дій викладача і добору формувальних впливів (заохочень і покарань), які обумовлюють необхідне поведінкове навчання; зіставлення результатів навчання із спочатку запланованим еталоном, фактично поетапне тестування для виявлення пізнавального прогресу, що розуміється як поступове ускладнення поведінкового репертуару учнів.

Центральною проблемою педагогічної технології, без сімніву, виступає саме процес цілеутворення. Воно розглядається у двох аспектах: діагностика цілеутворення та об'єктивний контроль якості засвоєння учнями навчального матеріалу та розвиток особистості в цілому. Спосіб визначення цілей, який пропонує педагогічна технологія, полягає в тому, що цілі навчання формулюються через результати навчання, виражені в діях учнів, при чому таких, які викладач або який-небудь інший експерт можуть надійно впізнати. Труднощі, з якими стикається ця ідея, вирішуються двома основними способами: побудовою чіткої системи цілей, педагогічних таксономій, всередині якої відокремленно їхні категорії і послідовні рівні (ієрархія), та створенням зрозумілої конкретної, ясної мови для опису цілей навчання, на якою викладач може перекласти недостатньо чіткі формулювання. [6, с 13-25; 7, с. 69-79]

«Таксономія» (позначає таку класифікацію й систематизацію об'єктів, яка побудована на основі їхнього природного взаємозв'язку і використовує для опису категорії, розташовані послідовно, за наростаючою складністю, тобто за ієрархією.

Ця система цілей набула широкої міжнародної популярності. У 50-х роках XX ст. творчий колектив американських педагогів та психологів під керівництвом Б.Блума розробив систему впорядкованих педагогічних цілей, основи якої згодом було висвітлено у спеціальному виданні "Таксономія", яке вийшло друком у 1956 році [8].

Термін "таксономія" запозичений із біології, у перекладі з грецької мови означає "розміщення за порядком", "закон".

Таксономія Блума передбачає поділ усіх цілей навчання на три групи:

- когнітивні;
- цілі формування емоційно-особистісного ставлення до навколишнього світу;
- цілі психомоторної ділянки.

До цілей пізнавальної (когнітивної) сфери відносять цілі від запам'ятовування і відтворення вивченого матеріалу до вирішення проблем, у ході яких необхідно переосмислити наявні знання, будувати їх нові сполучення з попередньо вивченими ідеями, методами, процедурами (способами дій), включаючи створення нового.

До пізнавальної сфері належить більшість цілей навчання, висунутих в програмах, підручниках, у повсякденній практиці вчителів.

Когнітивні цілі, широко представлені в навчальних програмах, підручниках, посібниках, передбачають запам'ятовування і відтворення навчального матеріалу на репродуктивному, реконструктивному та творчому рівнях.

До аффективної (емоційно-ціннісної) сфери належать цілі формування емоційно-особистісного ставлення до явищ навколишнього світу, від простого сприйняття, інтересу до засвоєння ціннісних орієнтацій і відносин, їх активного прояву. До цієї сфери потрапляють такі цілі, як формування

інтересів і схильностей, переживання тих чи інших почуттів, формування відношення, його усвідомлення і прояв у діяльності.

До психомоторної сфери потрапляють цілі, пов'язані з формуванням тих чи інших видів рухової (моторної), маніпулятивної діяльності, нервово-м'язової координації. Це навички письма, мовні навички; цілі, що висуваються фізичним вихованням, трудовим навчанням.

Дане впорядкування цілей є необхідним для вирішення викладачем таких завдань:

1) визначення порядку та перспективи навчального матеріалу, що необхідно опрацювати;

2) виявлення орієнтирів спільної діяльності викладача та учнів;

3) в умовах вираження цілей через результати навчальної діяльності створити можливість об'єктивної оцінки останніх.

На сьогодні час, час інформаційних та інноваційних технологій перед викладачами вищих медичних закладів зростає необхідність щодо використання новітніх педагогічних технологій системи виявлення, вимірювання та оцінки рівня сформованості знань, умінь та навичок студентів. Тому актуальним завданням сучасної вищої школи є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток ключових компетенцій особистості. Результатом такого процесу має бути сформованість загальної компетентності людини, яка включає сукупність ключових компетенцій і є інтегрованою характеристикою особистості.

Компетентнісний підхід зумовлює не інформованість студента, а розвиток умінь вирішувати проблеми, які виникають у життєвих ситуаціях. .Необхідність модернізації сучасної освіти спонукає педагогів до обґрунтування та пошуку способів реалізації компетентнісного підходу в освіті. І змістовна, і процесуальна складові компетентнісного підходу спрямовані на досягнення нового цілісного освітнього результату, який віддзеркалює підсумок одночасного засвоєння змісту освіти й розвитку особистості, що опанувала значущий для неї зміст. В умовах компетентнісного підходу здебільшого акцентують увагу на результаті навчання; при цьому як результат розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях, застосовувати досвід успішної діяльності у певній сфері.

Навчання студентів 6-го курсу на кафедрі гігієни та екології №2 Харківського національного медичного університету з дисципліни «Гігієна та екологія» проводиться в умовах дефіциту часу, в умовах надзвичайного інформаційного навантаження, необхідності сприйняття, осмислення, аналізу стану гігієнічної проблеми, уміння зробити відповідні практичні висновки та рекомендації, використання різноманітних технологій навчання й оцінювання рівня знань є не тільки доцільним, а й необхідним. Саме тому стає доречним використання таксономії Блума для досягнення успішних педагогічних цілей. [1, с. 10-18; 3, с. 5]

Цілі когнітивної групи виражаються через такі елементи засвоєння або, як їх ще називають, елементи таксономії Блума: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка.

1. **Знання** передбачає запам'ятовування та відтворення навчального матеріалу.

Прикладами результатів навчання для студентів з гігієнічних дисциплін, які підтверджують знання, є:

• згадати гігієнічні терміни: мікроклімат, норматив, санітарно-гігієнічна експертиза, важкість праці та інш;

• визначити та розглянути наслідки екологічних катастроф;

• описати, як і чому змінюються фактори погоди і які наслідки цих змін для населення;

• назвати критерії, які необхідно враховувати при розслідуванні випадків харчових отруєнь;

• описати процеси, які використовуються при розслідуванні нещасних випадків на виробництві.

2. **Розуміння** означає здатність визначати зв'язки нового матеріалу з попередньо вивченим, вираження його в різних знакових формах, інтерпретацію, прогнозування наслідків на основі навчальних даних.

Прикладами результатів навчання, що демонструють розуміння з гігієнічних дисциплін, є:

• назвати відмінність між природним та штучним освітленням;

• визначити учасників гігієнічної експертизи та цілі її проведення;

• спрогнозувати наслідки порушення санітарно-гігієнічних норм;

• пояснити санітарно-епідемічну ситуацію при вирішенні ситуаційної задачі;

• класифікувати харчові отруєння.

3. **Застосування** – це уміння використовувати вивчений матеріал у змінених умовах і нових ситуаціях. Застосування може бути визначено як здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях, наприклад, застосувати ідеї та концепції до вирішення проблем.

Прикладами результатів навчання гігієни та екології, що демонструють застосування, є:

• застосувати знання з інфекційного контролю для забезпечення діяльності лікувальних установ;

• вибрати і застосувати сучасні методи для аналізу ефективності проведення очистки питної води;

• показати, як зміна виду трудової діяльності впливає на фізіологічний стан організму;

• застосувати принципи симптоматичної медицини для встановлення діагнозу "Харчове отруєння".

4. **Аналіз** передбачає осмислення не тільки змісту навчального матеріалу, а й його внутрішньої структури.

Прикладами результатів навчання, що демонструють здатність до аналізу, є:

• проаналізувати, чому дана проба води вважається небезпечною для вживання людиною;

• порівняти і протиставити різні види утилізації відходів;

• обговорити наслідки впливу на населення екологічних катастроф;

• порівняти фізичну роботу на виробництві з практикою роботи офісного працівника.

5. **Синтез** означає вміння комбінувати елементи знань так, щоб отримати цілісне системне утворення з новою властивістю. Таке утворення може мати вигляд повідомлення, схеми, моделі, алгоритму.

Прикладами результатів навчання, що демонструють синтез, є:

• виявити та сформулювати проблеми, які можна врегулювати за рахунок організації раціонального харчування робітників хімічного заводу;

• Запропонувати в усній формі вирішення комплексних проблем з несприятливої санітарно-епідемічної ситуації;

• узагальнити причини і наслідки певних екологічних хвороб;

• організувати програму санітарно-просвітницької роботи для населення.

6. **Оцінка** передбачає формування вміння оцінювати значення певного матеріалу для визначеної мети; обгрунтування суджень і умовиводів студента на чітко визначених критеріях; оцінку студентом логіки побудови навчального матеріалу у вигляді письмового тексту.

Прикладами результатів навчання, що демонструють оцінку, є:

• оцінити роль основних нутрієнтів у харчуванні здорової людини;

• оцінити санітарно-епідемічну ситуацію при розв'язанні ситуаційної задачі;

•спрогнозувати вплив зміни температури на стан рівноваги організму працівника металургічного заводу;

• дати оцінку ключових параметрів мікроклімату, які впливають на стан здоров'я дитячого організму.

Таким чином, чітке визначення дидактичних цілей, які усвідомлюються студентами, забезпечує зближення змісту діяльності викладача й студентів та особистісну спрямованість навчання. Таксономія Блума явно не втрачає своєї актуальності, їй знаходиться застосування не тільки в рамках традиційної освіти, а й в абсолютно нових моделях, які передбачають інтерактивність навчання і його відкритість новим технологіям [2, с. 83-84].

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Інноваційний розвиток освіти в стратегії «українського прориву» / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – С. 10-18.
2. Аймедов К.В. Перспектива застосування у закладах вищої медичної освіти методів випереджаючого навчання/К.В.Аймедов//Медична освіта. – 2013. – №1. – С.83-84.
3. Богатирьова Р.В. Основні завдання вищої медичної освіти у процесі реформування системи охорони здоров’я України/ Р.В.Богатирьова/Медична освіта. – 2013. – № 2. – С. 5.
4. Загринчук М.С. Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах України в сучасних умовах на основі компетентнісного підходу / М.С.Загринчук, В.П. Марцинюк, І.Р. Мисула // Медична освіта. – 2013. – № 1. – С. 11-17.
5. Корольов Б.І. Особливості діяльності викладача в умовах модернізації вищої освіти України. Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання

у вищій школі: Монографія / За заг. ред. В.П. Андрущенка, В.І. Лугового. – К. : «Педагогічна думка», 2011. – С.88-105.
6. Луговий В.І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В.І.Луговий // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 2 (63). – С. 13-25.
7. Сисоєва С.О. Педагогічні технології: визначення, стуктура, проблеми впровадження / С.О.Сисоєва // Неперервна професійна освіта:теорія і практика. – 2002. – Вип 4. – С.69-79.
8. Bloom B.S. (ed). Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook 1: Cognitive Domain. N.Y., David McKey Co. 1956.

УДК 378.14 + 37.015.3

Н. І. Завгородня
Національний аерокосмічний університет
ім. Жуковського «ХАІ», м. Харків

ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТНЬОЇ ПОВЕДІНКИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті досліджено психологічний аспект отримання вищої освіти. Акцентовано увагу на тому, що смислотворчим елементом формування готовності до професійної освіти є розуміння особливостей майбутньої трудової діяльності, інтерес до професії, бажання досягати в ній високих результатів.

Ключові слова: *дидактичні завдання, освітні потреби, компетенція, психологічна готовність.*

The article discusses the psychological aspect of obtaining higher education. The attention is paid to the fact that the sense-forming element of readiness for professional education is understanding of future employment, interest in the profession, the desire to achieve high results.

Keywords: *educational objectives, educational needs, competence, psychological readiness.*

В статье исследован психологический аспект получения высшего образования. Акцентировано внимание на том, что смыслообразующим элементом формирования готовности к профессиональному образованию является понимание особенностей будущей трудовой деятельности, интерес к профессии, желание достигать в ней высоких результатов.

Ключевые слова: *дидактические задачи, образовательные потребности, компетенция, психологическая готовность.*

Отримання вищої освіти в сучасних суспільно-економічних умовах розглядається як невід'ємний фактор подальшого успіху в житті. Особливо така тенденція окреслена у напрямі отримання психологічної освіти, що здебільшого зумовлено як популяризацією цього виду діяльності, так і покращенням його законодавчого регулювання.

У той же час, вища освіта виступає як основа формування абстрактного мислення, громадянської зрілості і готовності особистості до професійної соціалізації. Крім того, її результатом має стати не тільки опанування професією, а й надбання комплексу компетенцій, що дозволять в подальшому самостійно здійснювати професійне навчання.